

Hoeveel opvanggebied voor ganzen en Smienten

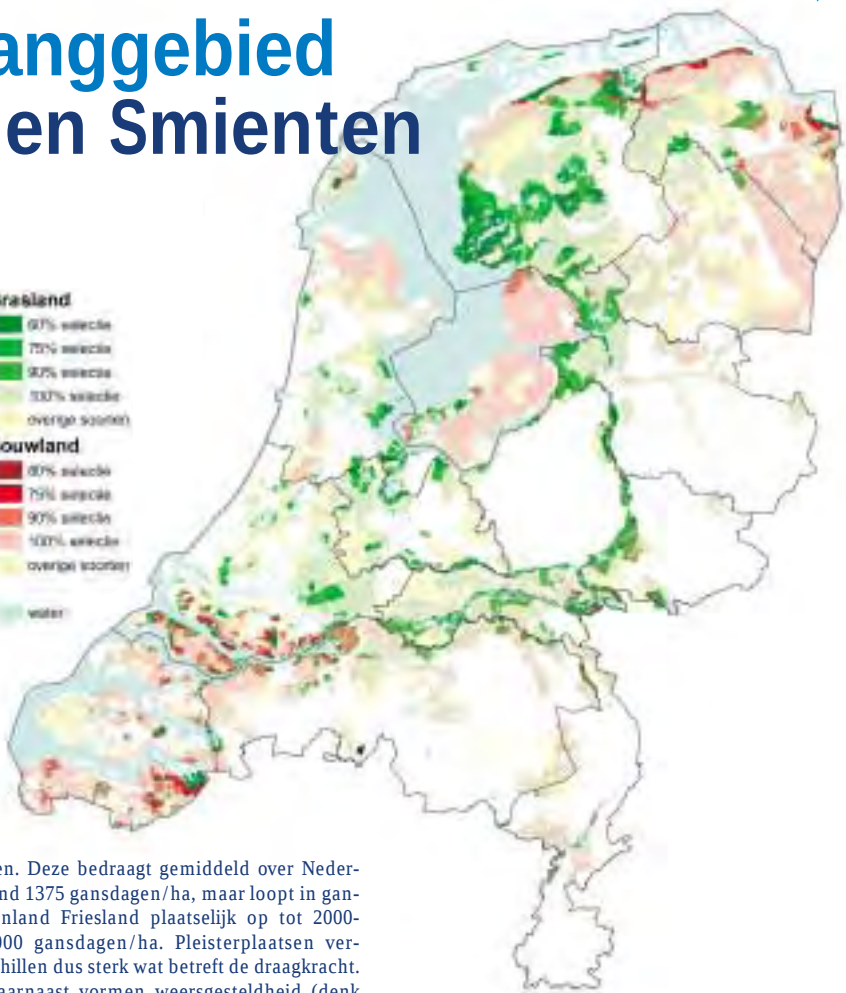
Wanneer deze SOVON-Nieuws in de bus valt, zijn de eerste ganzen en Smienten weer gearriveerd. Zoals eerder dit jaar gemeld (nr. 1, blz. 24) wordt dit najaar een netwerk van opvanggebieden gecreëerd. Daarvoor is 80.000 ha gereserveerd, waarvan ongeveer 60% in Friesland, Zuid-Holland en Gelderland. Een deel daarvan ligt binnen de Ecologische Hoofdstructuur (EHS); deels gaat het ook om gangbaar boeren(gras)land. In de opvanggebieden worden de vogels met rust gelaten. Daarbuiten mogen ze, eventueel door middel van afschot, worden verjaagd. Dit nieuwe beleid is vooral gericht op Kolgans, Grauwe Gans en Smient en dient ertoe het aantal claims van gewasschade te beteugelen. Kleine Rietgans en Brandgans worden in het nieuwe beleid eveneens in beschouwing genomen omdat ze vaak in gemengde groepen met bovengenoemde soorten voorkomen, ze mogen echter niet worden bejaagd.

Is die 80.000 ha voldoende om deze vogels op te vangen? Om die vraag te beantwoorden is, in opdracht van Vogelbescherming Nederland, in de afgelopen maanden een analyse van de maandelijkse watervogeltellingen uitgevoerd om de verspreiding van de vier soorten ganzen en Smient in kaart te brengen. Hiervoor zijn per telgebied dichtheden (gans- en smientdagen per hectare) berekend. Om te corrigeren voor verschillen in voedselconsumptie tussen de soorten (lees: de hoeveelheid gras die wordt gegeten) zijn de aantallen voor alle soorten ganzen omgerekend naar een 'gemiddelde' gans. Hiervoor stond de Kolgans - als algemeenste soort - model. Vervolgens is op grond van de rangschikking van de dichtheden in gansdagen gekeken in welke gebieden in de afgelopen vijf jaren 60, 75, 90 en 100% van alle vogels verbleef (figuur 1). Uit de analyse blijkt dat alleen al om 60% van de ganzen op te vangen ongeveer 90.000 ha nodig is (voor Smient zie verderop). Het gaat hier dan om de beste pleisterplaatsen, waar de aantallen al langere tijd stabiel zijn (ook als we de andere soorten zwanen en ganzen erbij betrekken); dit is een indicatie dat de maximale capaciteit bereikt is en er weinig extra vogels in deze gebieden bij passen. Willen we 75% van alle ganzen opvangen op de plaatsen waar ze nu regelmatig voorkomen, dan is landelijk 150.000-200.000 ha nodig, afhankelijk van de berekeningswijze.

Deze uitwerking staat of valt natuurlijk met de op grond van de dichtheden ingeschatte draagkracht voor de afzonderlijke telgebie-

den. Deze bedraagt gemiddeld over Nederland 1375 gansdagen/ha, maar loopt in ganzenland Friesland plaatselijk op tot 2000-3000 gansdagen/ha. Pleisterplaatsen verschillen dus sterk wat betreft de draagkracht. Daarnaast vormen weersgesteldheid (denk aan strenge winters) en het moment van begrazing binnen het seizoen belangrijke extra variabelen. Een belangrijke vraag is ook in hoeverre bestaande tradities in het gebruik van pleisterplaatsen door middel van gerichte verjaging en bejaging op korte termijn om te buigen zijn. Smienten vormen een apart vraagstuk, aangezien de telgegevens vooral op dagrustplaatsen betrekking hebben en nauwelijks inzicht bieden in de ligging van de nachtelijke foerageergebieden. Ook hier is aanvullende kennis noodzakelijk. Verder is het ongewis in hoeverre de EHS kan dienen als opvanggebied. In veel gebieden liggen alleen de rust- en slaapplekken in de EHS, maar de voedselgebieden erbuiten. Weliswaar gaat het in veel gevallen om terreinen die op de nominatie staan in de EHS te worden opgenomen, maar zodra het huidige boerenland er wordt geëxtensiverd, zal de draagkracht van de gebieden omlaag gaan. Dat is in de afgelopen jaren bijvoorbeeld al gebeurd rond het Leekstermeer en Zuidlaardermeer (resultierend in verminderd bezoek van ganzen en zwanen). Om dezelfde hoeveelheid vogels op te vangen heb je in EHS-gebieden dus meer hectares nodig. Verder gaat het huidige beleid vooral uit van opvang in graslandgebieden. In diverse provincies (vooral op de zeeklei) komen echter

Figuur 1. Verspreiding van Kleine Rietgans, Kolgans, Grauwe Gans en Brandgans in Nederland in 1998/99 - 2002/03. Weergegeven is de som aan gansdagen (uitgedrukt per hectare) in de selectie van gebieden waar 60%, 75%, 90% en 100% van de vogels voorkomt.

ook grote aantallen voor op bouwland (een aparte regeling hiervoor wordt gepland). Gezien de grote internationale verantwoordelijkheid van Nederland voor de soorten waar het om gaat, is nader onderzoek naar de hierboven genoemde onzekerheden gewenst. Belangrijk is eveneens dat de uitwerking van de maatregelen op de voet wordt gevolgd.

Kees Koffijberg, Berend Voslamber & Erik van Winden

Het rapport 'Atlas van ganzen, zwanen en Smienten in Nederland' (SOVON-onderzoeksrapport 2004/08) dat in opdracht van Vogelbescherming Nederland door Berend Voslamber, Erik van Winden & Kees Koffijberg is opgesteld zal binnenkort beschikbaar komen voor alle deelnemers aan de watervogeltellingen.